

90-lecie Pienińskiego Parku Narodowego

1932–2022

Historia powstania Parku
w relacjach
prof. Walerego Goetla

ARCHIWUM NAUKI
PAN I PAU

Wystawa przygotowana przez Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie oraz Pieniński Park Narodowy
autor: Joanna Laskosz

współpraca: Krzysztof Karwowski, Marzena Włodek, Piotr Chrzastowski
grafika: Marek Majerczak, Joanna Laskosz

Kraków – Krościenko nad Dunajcem
2022

Walery Goetel (1889-1972)

Ok. 1930 r.
Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk
i Polskiej Akademii Umiejętności (dalej AN PAN i PAU).
fot. nr 20000

Geolog, profesor i rektor Akademii Górniczej, a następnie Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, twórca sozologii – nauki o ochronie środowiska i jej zasobów, inicjator utworzenia pogranicznych parków narodowych w Pieninach, Tatrach i na Babiej Górze, miłośnik gór, zapalony taternik i podróżnik, członek kilkudziesięciu towarzystw naukowych i turystycznych. Przyrodnik z duszą humanisty i olbrzymim optymizmem, nie szczędził czasu i wysiłku, aby podjęte przedsięwzięcia przemienić w sukces.

Będąc Komisarzem Rządowym do Delimitacji Granicy RP, a od 1924 r. także delegatem Państwowej Rady Ochrony Przyrody dla spraw pogranicznych Parków Narodowych, żywo uczestniczył w powstaniu Pienińskiego Parku Narodowego. Był również wieloletnim członkiem Komisji tegoż Parku. Liczne kontakty i spotkania z politykami i uczonymi z Polski i Czechosłowacji, konferencje, dziesiątki odczytów na temat pogranicznych parków w organizacjach górskich i turystycznych w obu państwach, a wreszcie pośredniczenie przy wykupie przez Państwo majątków pienińskich, by wymienić główne aspekty działalności uczonego, ukazują ogrom pracy, jaką włożył Goetel w urzeczywistnienie pierwszego w Europie pogranicznego Parku Narodowego w Pieninach.

W roku 2022 przypada okrągły jubileusz 90-lecia Pienińskiego Parku Narodowego, ale również 50. rocznica śmierci Walerego Goetla. By przypomnieć historię powstania Parku, a równocześnie uczcić pamięć o jego twórcy, przygotowano ekspozycję prezentującą unikatowe materiały związane z dziejami Parku, pochodzące ze zbiorów Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie. Całość dopełniają fragmenty artykułów uczonego, poświęcone Pieninom, publikowane na łamach czasopisma „Wierchy” oraz w „Ochronie Przyrody” w latach 1924-1972.

Walery i Maria Goetlowie podczas splywu Przełomem Dunajca, ok. 1925.
Fot. ze zbiorów Piotra Chrzęstowskiego – wnuka W. Goetla

Walery Goetel na tle zamku w Czorsztynie, podczas uroczystości ogłoszenia Pienin Parkiem Narodowym, 1930.
AN PAN i PAU, fot. nr 31176

Władysław Szafer (1886-1970)

Władysław Szafer i Walery Goetel,
ok. 1960.
AN PAN i PAU fot. nr 7607

Botanik, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prezes Państwowej Rady Ochrony Przyrody, członek Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk. Współtwórca idei ochrony przyrody. Żywo przyczynił się do powstania Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (UICN). Inicjator i rzecznik utworzenia ok. 200 rezerwatów przyrody i 6 parków narodowych, w tym Parku Narodowego w Pieninach.

Od chwili zorganizowania Państwowej Komisji Ochrony Przyrody w Polsce, stało się jasnym, że skuteczną ochronę Pienin da się przeprowadzić jedynie przez utworzenie z Pienin Parku Narodowego, gdzie równoległe ze ścisłą ochroną martwej i żywej przyrody ujmie się w odpowiedni sposób gospodarke turystyczną, komunikacyjną i lotniskową. Wszystkie też prace byłej Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, zmierzające do uchylecia lokalnych niebezpieczeństw, były przeniknięte ideą utworzenia z Pienin Parku Narodowego.

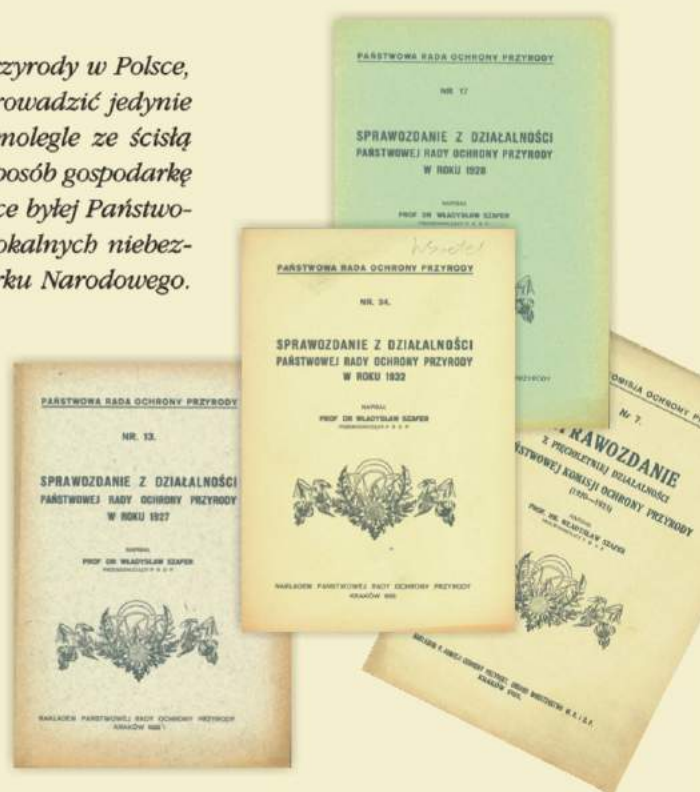
W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach*
„Ochrona Przyrody” R. IX, 1929, s. 18

Sprawozdania Władysława Szafera
z działalności Państwowej Komisji (Rady od 1925 r.)
Ochrony Przyrody z l. 1920-1932

Od czasu do czasu zdarza się, że zjawia się człowiek, który swą działalnością znacznie przewyższa poziom ogółu i pozostawia po sobie niespożyte wartości służące dobru ludzkości. Taki był Władysław Szafer (...). Współpracując z nim przez długie lata miałem sposobność stykać się z prawdziwie wulkaniczną działalnością twórczą Szafera na różnych polach życia. (...)

Jeżeli tylko można było coś uczynić, Szafer niezwłocznie ruszał do czynu i w akcjach tych wykazywał wiele hartu i bojowości. (...) brał on czynny udział w rozlicznych zabiegach o zakupienie najpiękniejszych części Pienin oraz w walkach o ochronę ich jedynej w swym rodzaju przyrody. Gdy też w 1932 r. zdołaliśmy wreszcie doprowadzić do oficjalnego ogłoszenia w Pieninach Parku Narodowego, Szafer wygłosił na uroczystościach jedno z tych pięknych przemówień, które wspominam z głębokim wzruszeniem (...).

W. Goetel *Władysław Szafer i jego dzieło*
„Wierchy”, R. XL, 1972, s. 39-48

Państwowej Komisji Ochrony Przyrody
w Krakowie

Towarzystwo się na wyrażenie szanownej Komisji
w kierunku przedłożenia projektu (albo projektu) potrzeb-
ny dla utworzenia niektórych rezerwatów przyrodniczych
w Czorsztynie obejmujących teren gór zamkowy i okolicę
czyli grupę skałek dawniej ministerium że do niego
po porozumieniu się do szanownego z szanowną
Komisją na miejscu. — Co stwierdzam mem podpisem.

Stanisław Drohojowski

Kraków 14 marca 1921 r.

Do Państwowej Komisji Ochrony Przyrody w Krakowie

Powołując się na życzenie szanownej Komisji w którym
przedstawia projekt abym utworzył potrzebny dla ochrony
niektórych roślin rezerwat przyrodniczy w Czorsztynie,
obejmujący tam górę zamkową z otaczającą ją grupą skałek
donoszę niniejszym, że to uczynię po porozumieniu się
co do szczegółów z szanowaną Komisją na miejscu.
— Co stwierdzam mem podpisem.

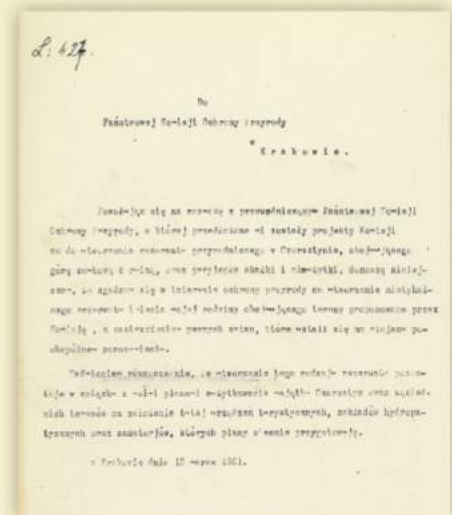
Stanisław Drohojowski

Kraków, 14 marca 1921 r.

Pismo Stanisława Drohojowskiego do Państwowej Komisji
Ochrony Przyrody, AN PAN i PAU, PROP 111

Zamek w Czorsztynie, fot. W. Goetel
AN PAN i PAU, fot. nr 31777

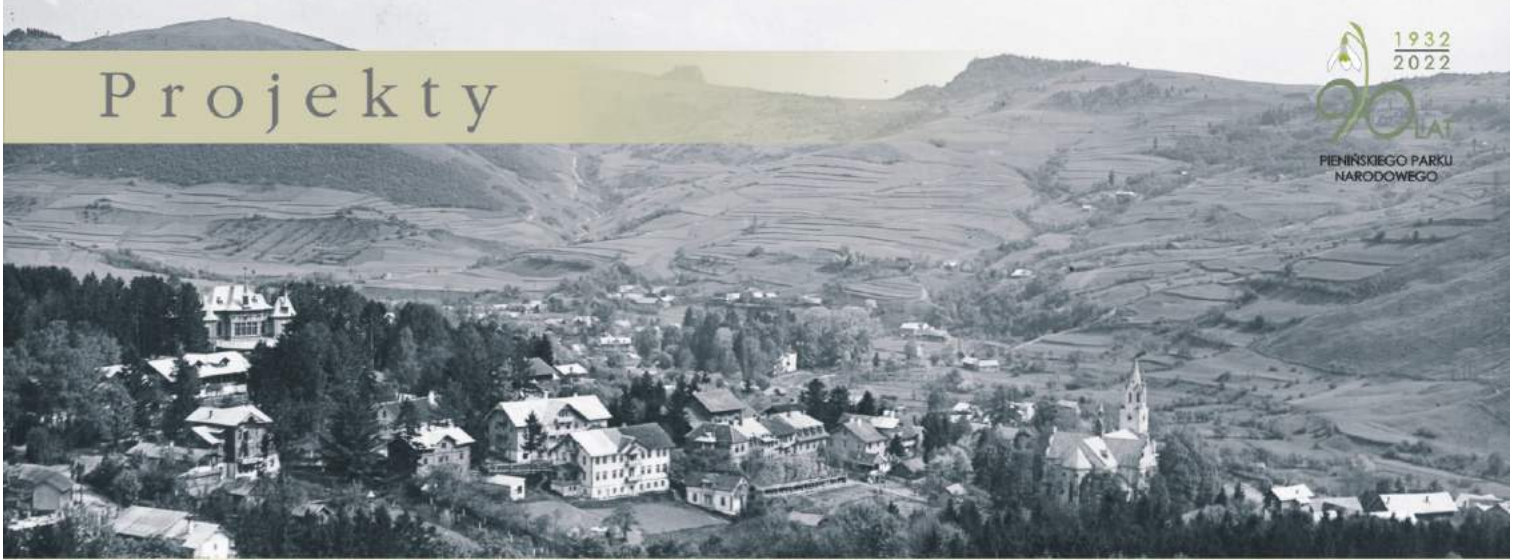
Pismo Stanisława Drohojowskiego
do Państwowej Komisji Ochrony Przyrody,
Kraków 13 III 1921
AN PAN i PAU, PROP 111

Właściciel Czorsztyna ś.p. Drohojowski, uznając w zupełności, że idea ochrony przyrody była decydującym czynnikiem dla obrony jego własności, w dniu 14 marca 1921 r. złożył na ręce przewodniczącego Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, prof. Szafera deklarację pisemną, w której górę Czorsztyńską wraz z ruinami zamku zamienił na zupełny rezerwat imienia swojej rodziny. Z utworzeniem tego rezerwatu łączył ś.p. Drohojowski plan zagospodarowania letniskowego dalszego otoczenia zamku, całkowicie podzielany przez Państwową Komisję Ochrony Przyrody. W ten sposób powstał pierwszy skromny zaczątek Parku Narodowego Pienińskiego.

W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach*
„Ochrona Przyrody”, R. IX, 1929, s. 18-19.

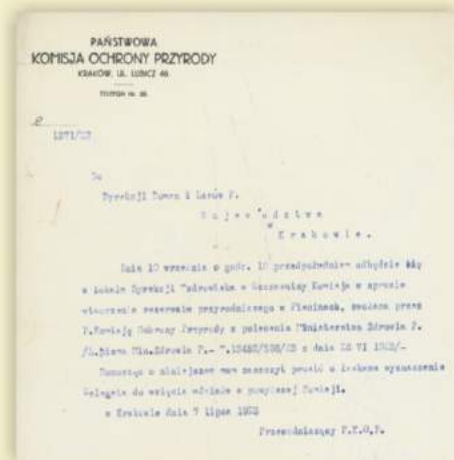
Projekty

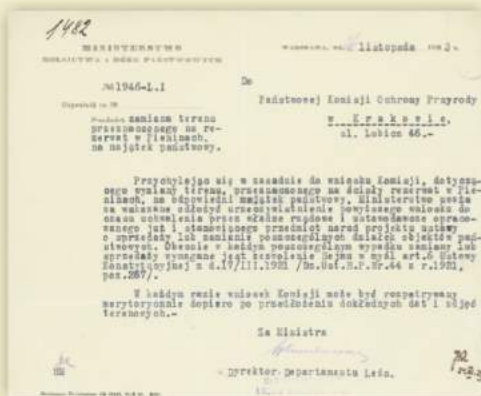
Szczawnica
AN PAN i PAU, fot. nr 31779

Konferencja w Szczawnicy stała się punktem wyjścia dla właściwej pracy nad utworzeniem Parku Narodowego Pienińskiego. Państwowa Komisja Ochrony Przyrody skterowała tę akcję od razu na jedyne właściwe tory zakupna przez Rząd na cele utworzenia Parku najważniejszych terenów pienińskich, należących do wielkiej własności i wystąpiła we wrześniu 1923 r. do Ministerstwa Rolnictwa z wnioskiem o przejęcie przez państwo terenu, przeznaczanego na rezerwat, drogą wymiany na odpowiedni majątek państwowy. Ministerstwo Rolnictwa pismem Nr. 1946. L. I. z dnia 26 listopada 1923 r. odpowiedziało w zasadzie przychylnie na wniosek Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, odkładając jednak urzeczywistnienie sprawy na czas późniejszy ze względów istniejących wówczas trudności formalnych i ustawodawczych oraz zastrzegając sobie uzyskanie dokładnych dat i zdjęć terenowych.

W. Goetel
Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach
„Ochrona Przyrody”, R. IX, 1929, s. 20.

Pismo Władysława Szafera – Przewodniczącego PKOP informujące o spotkaniu Komisji ws. utworzenia rezerwatu przyrodniczego w Pieninach Kraków 7 VII 1923, AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Pismo Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych do Państwowej Komisji Ochrony Przyrody ws. wymiany terenu przeznaczanego na rezerwat przyrody w Pieninach, Warszawa 26 XI 1923, AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Lista obecnych na Komisji w sprawie utworzenia rezerwatu w Pieninach, Szczawnica 10 IX 1923 AN PAN i PAU, PROP 60/1

Delimitacja

Komisja delimitacyjna
polsko-czechosłowacka
w Pieninach.
Czerwonny Klasztor,
czerwiec 1928
AN PAN i PAU, fot. nr 6149

Tymczasem dla przyspieszenia całej akcji przyszła pomoc z innej strony, w której autor tych słów miał możliwość bezpośredniego wpływu, a to w skutek okoliczności, że Pieniny są przecięte linią graniczną polsko-czechosłowacką. Jako delegat Rządu, kierując delegacją polską dla delimitacji granicy polsko-czechosłowackiej, prowadził mianowicie wówczas podpisany wraz z mjr. Bronisławem Romaniszynem spór graniczny o niektóre obszary Orawy i Spisza, a przede wszystkim o Jaworzynę Spiską. (...) Równocześnie jednak zaleciła Konferencja Ambasadorów międzysojuszniczej komisji delimitacyjnej, pracującej pod przewodnictwem pułkownika francuskiego R. Ufflera nad rozgraniczeniem Polski i Czechosłowacji, sporządzenie protokołów, które by w najszerszej mierze uwzględniły i zabezpieczyły szczególne stosunki, wytworzone na granicach podbalańskich przez warunki przyrodzone i człowieka.

Zdając sobie sprawę, że dalsze poddawanie się w tych skomplikowanych kwestiach wyrokom obcych instytucji może okazać się w skutkach dla sprawy niekorzystnym, zaproponowała nasza delegacja na wiosnę 1924 r. podczas obrad Ligi Narodów w Genewie, delegacji czechosłowackiej zawarcie tych protokołów w drodze bezpośredniego porozumienia. Delegacja czechosłowacka, pozostająca pod kierownictwem znakomitego naszego przyjaciela, ówczesnego szefa sekcji, późniejszego ministra robót publicznych inż. Wacława Roubíka, propozycję tę przyjęła.

Obrady nad statutem granicznym
polsko-czechosłowackim, siedzą od lewej:
Bronisław Romaniszyn, Václav Roubík
i Walery Goetel, Warszawa 1927
AN PAN i PAU, fot. nr 6155

W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach – „Ochrona Przyrody”, R. IX, 1929, s. 21*

Delimitacja granicy polsko-
czechosłowackiej
w Sromowcach Wyżnych,
czerwiec 1928 [?]
AN PAN i PAU, fot. nr 31780

Delimitacja

Poza kwestiami, zawartymi w tekście aneksu A niniejszego protokołu, obaj Komisarze przedyskutowali szereg spraw natury ogólniejszej, stojących w związku z pracami delimitacyjnymi i interesami kulturalnymi pogranicza i doszli do zgodnego wniosku, aby zalecić swym rządom jak najrychlejsze zawarcie:

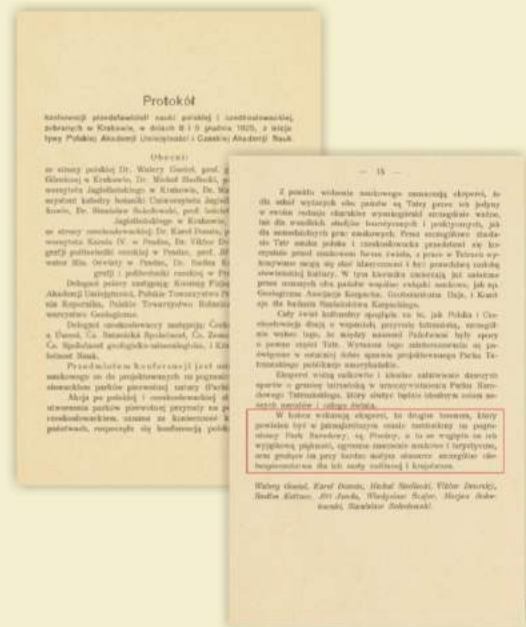
a) Konwencji turystycznej, która by umożliwiła i ułatwiła na całym górskim pograniczu polsko-czechosłowackim rozwój turystyki, przede wszystkim przez zniesienie trudności paszportowych, ułatwienia komunikacyjne i t.d.

b) Konwencji o parku przyrodniczym (rezerwat), który by wzorem analogicznej konwencji między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Kanadą, stworzył na pograniczu polsko-czechosłowackim rejonu zastrzeżone dla kultury fauny i flory, oraz charakteru krajobrazu miejscowego.

Fragment z Protokołu obrad odbytych w Krakowie w dn. 25 IV - 6 V 1924 r. między Komisarzem Polskim i Czechosłowackim przy Międzynarodowej Komisji Delimitacyjnej Polsko-Czechosłowackiej (tzw. „Protokoły Krakowskie” podpisane przez Komisarza Polskiego Walerego Goetla i Czechosłowackiego Václava Roubíka)

(...) z końcem kwietnia 1924 r. zjechali się przedstawiciele odpowiednich resortów obu państw w Krakowie, gdzie po intensywnych i żmudnych obradach w dniu 6 maja 1924 r. podpisaliśmy protokół t. zw. krakowski, pierwszą w ogóle umowę polsko-czechosłowacką w latach powojennych. W protokole tym, obok uregulowania szeregu spraw tatrzańskich, przypadła poważna rola Pieninom. Z jednej bowiem strony w tak zwanym aneksie b) protokołu, dawaliśmy podkład pod uregulowanie spraw turystycznych i komunikacyjnych Pienin, z drugiej strony we wstępie do protokołu stwarzaliśmy podstawę do utworzenia w najpiękniejszych punktach górskiego pogranicza polsko-czechosłowackiego pogranicznych Parków Narodowych. W dyskusji wstępnej nad utworzeniem tych Parków delegacja nasza postawiła wniosek, aby powołać je do życia w czterech przede wszystkim punktach granicy: Tatrach, Pieninach, Babiej Górze i Czarnohorze. Ten punkt widzenia przyjęła w zasadzie konferencja czynników oficjalnych i społecznych obu państw, zwołana do Zakopanego we wrześniu 1924 r. pod przewodnictwem inż. Roubíka i piszącego te słowa i z tą chwilą rozpoczęła się w obu państwach praca nad realizacją naszej idei.

W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach „Ochrona Przyrody”, R. IX, 1929, s. 21*

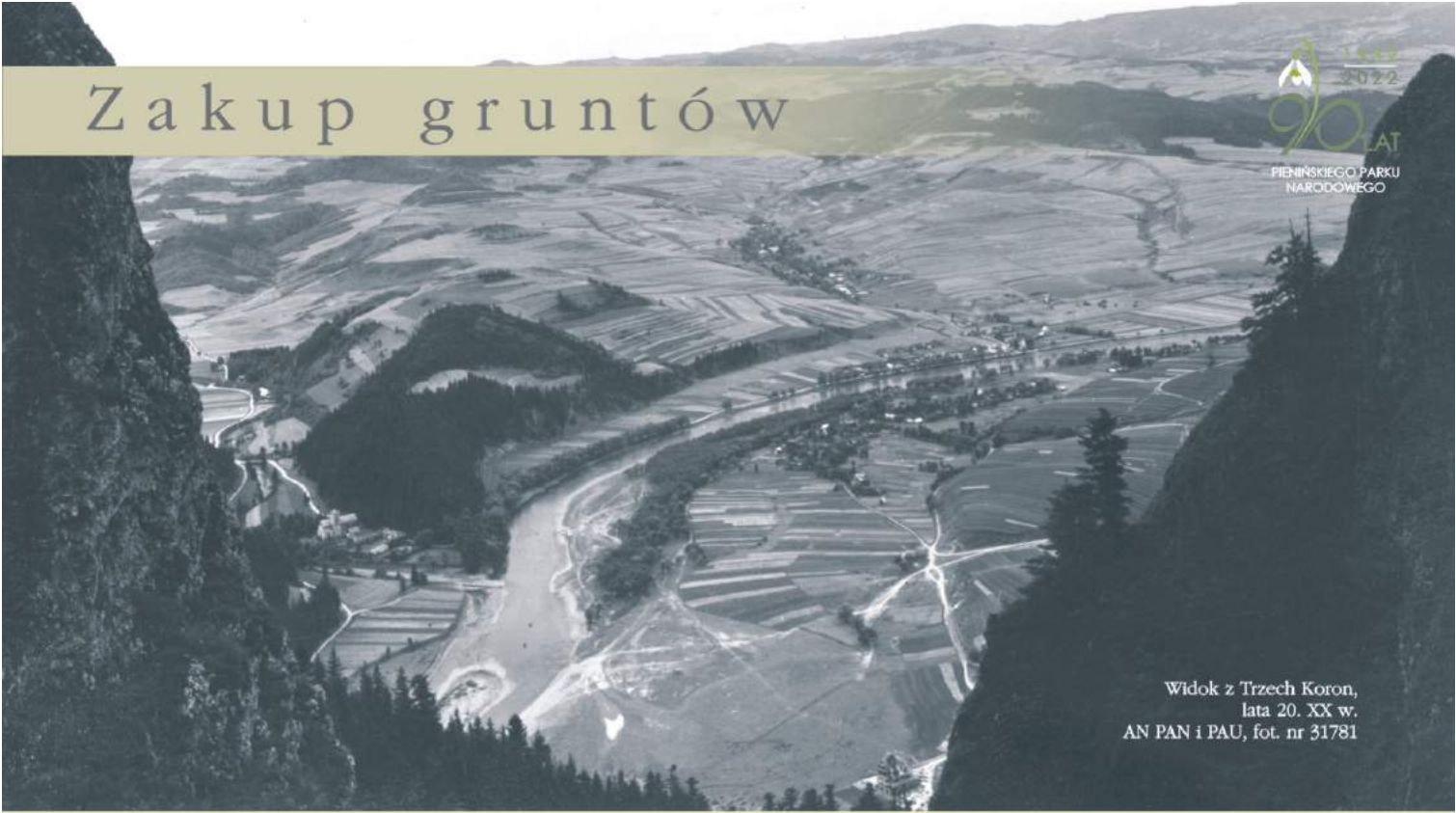
Fragment protokołu konferencji przedstawicieli nauki polskiej i czechosłowackiej zebranych w Krakowie, 8-9 XII 1925 w sprawie pogranicznych parków narodowych, AN PAN i PAU, K III-36, I/370

Delegacje: polska (po lewej) i czechosłowacka (po prawej) podczas konferencji w Zakopanem, 6-8 IX 1924, w środku siedzą od lewej: Bronisław Romaniszyn, Václav Roubík i Walery Goetel, AN PAN i PAU, fot. nr 6179, 6183, 6181

Zakup gruntów

Widok z Trzech Koron, lata 20. XX w. AN PAN i PAU, fot. nr 31781

Po stronie polskiej najważniejsza część Parku t.j. skałki i lasy nad przełomem pienińskim należały do dwu większych obszarów dworskich: Czorsztyna i Krościenka z tu i ówdzie istniejącymi, na szczęście niezbyt licznymi i niedużymi enklawami drobnej własności. Stąd musieliśmy nasz wysiłek w celu utworzenia Parku skierować przede wszystkim w kierunku wejścia państwa, jako właściciela w Pieniny, aby stosunkom istniejącym po stronie czesobosłowskiej przeciwstawić z naszej strony odpowiednią równowagę. Po przeprowadzeniu ostatecznego uzgodnienia ceny kupna z właścicielami Pienin przez departament leśnictwa Ministerstwa Rolnictwa (...) Ministerstwo Skarbu (...) zgodziło się na nabycie Pienin, przy czym podkreśliło wyraźnie w tym piśmie, że zgoda na nabycie Pienin następuje między innymi ze względu na „obawę zagłady tego obiektu zabytkowego o dużej wartości przyrodniczo-naukowej”.

W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach „Ochrona Przyrody”, R. IX, 1929, s. 21-24*

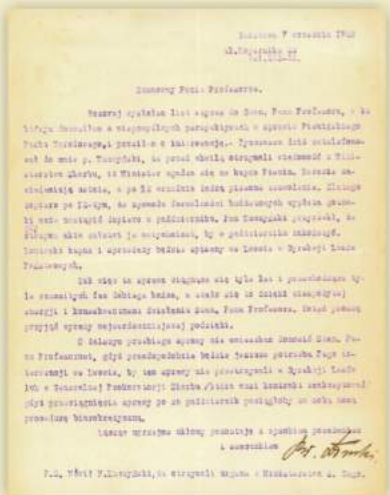
KURJER PORANNY, Warszawa, 9 listopada 1928, piątek.

ŻYCIE POLITYCZNE

Wczoraj pod przewodnictwem p. prezosa Izdy ministrów prof. Bertha odbyło się posiedzenie Komitetu Ekonomicznego Ministrów. Na posiedzeniu tem po przeprowadzeniu dyskusji powzięto szereg dalszych uchwał w sprawie aktywności bilansu handlowego. Ponadto przyjęto wniosek p. ministra rolnictwa o nabycie leśnego Pieniny w pow. nowotarskim woj. krakowskiego nad samą granicą czeską. (Jak wiadomo, na terenie tego majątku ma być utworzony k. sw. park narodowy, który będzie miał znaczenie zarówno dla ruchu turystycznego jak i przez zachowanie obecnego stanu roślinności dla stadów nękowych).

Wczoraj w ministerjum pracy i op. społecznej przy udziale głównego inspektora pracy p. Kłeta i zastępcy dyrektora departamentu pracy p. Ulanowskiego odbyły się narady w sprawie likwidacji zainstyg. o podwyżkę płac w fabrykach jutowych w Częstochowie. W wyniku narad przedstawiciele pracodawców zaproponowali udzielenie 5 proc. podwyżki płac oraz zażalenie umowy zbiorowej do 1 marca 1929 r. Przedstawiciele organizacji robotniczych przyjęli propozycję pracodawców do wiadomości. Dalnie rokowania odbędą się w Częstochowie.

Wycinek prasowy z informacją o przyjęciu wniosku ministra rolnictwa o nabyciu na rzecz Skarbu Państwa majątku leśnego Pieniny „Kurier Poranny”, Warszawa 9 XI 1928 AN PAN i PAU, K III-36, 1/31

Pismo Bronisława Dłuskiego, spadkobiercy rodu Drohojowski, do Walerego Goetla, Warszawa 7 IX 1928 AN PAN i PAU, K III-36, 1/9

Pismo Ministerstwa Rolnictwa w sprawie nabycia majątku leśnego Pieniny na rzecz Skarbu Państwa, Warszawa 21 XII 1928 AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Zakup gruntów

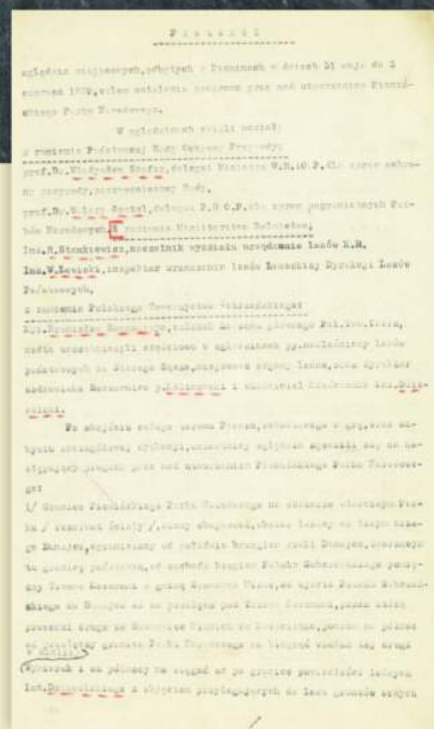
Macelowa i Nowa Góra w Pieninach, lata 20. XX w.
AN PAN i PAU, fot. nr 31782

Z chwilą dokonania tego podstawowego dla historii Pienin wydarzenia, że zmartwychwstałe państwo polskie weszło w Pieniny, jako właściciel ziemi, należało jeszcze zapewnić się, że teren ten będzie ściśle chroniony, jako Park Narodowy. Jakkolwiek rzecz sama nie ulegała wątpliwości ze względu na cały jej poprzedni przebieg, pragnęliśmy jednak ustalenia ścisłego programu pracy nad utworzeniem Parku Narodowego, dla którego zakupno głównej części przełomu przez państwo było zaczątkiem. W tym celu zainicjowaliśmy zebranie się w Pieninach komisji, która doszła do skutku w dniach 30 i 31 maja 1929 r., a w której wzięli udział z ramienia Państwowej Rady Ochrony Przyrody jej przewodniczący prof. Szafer i autor tych słów; jako przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa inż. Stankiewicz, z ramienia Lwowskiej Dyrekcji Lasów Państwowych inż. Lewicki, jako delegat Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego mjr. Romaniszyn, a nadto dla poszczególnych spraw uczestniczyli w komisji: nadleśniczy inż. Czarnecki ze Starego Sącza ze swoimi funkcjonariuszami leśnymi oraz właściciel Krościenka inż. Dziewolski. Komisja ta, przeprowadziwszy obszernie narady i dokładne oględziny Pienin, ułożyła szczegółowy program dalszej pracy nad Parkiem Narodowym Pienińskim.

W. Goetel *Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach* „Ochrona Przyrody”, R. IX. 1929

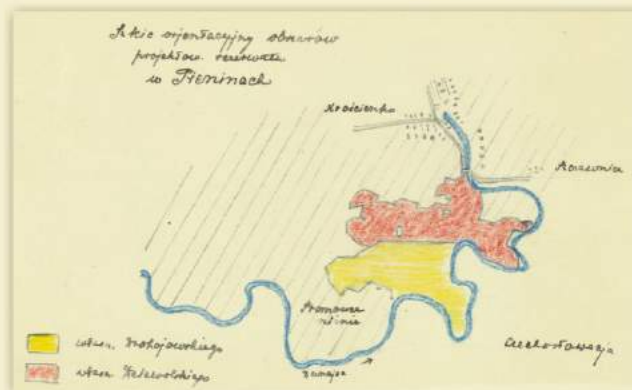

List Walerego Goetla do Władysława Szafera w sprawie zebrania Komisji w Pieninach, Kraków 26 V 1929
AN PAN i PAU, PROP 60/I

Fragment protokołu oględzin miejscowych, odbytych w Pieninach z 31 V - 31 VI 1929; w celu ustalenia programu prac nad utworzeniem Pienińskiego Parku Narodowego
AN PAN i PAU, PROP 60/I

Szkic orientacyjny projektowanego rezerwu w Pieninach, ok. 1929
AN PAN i PAU, PROP 60/I

Parki pograniczne

Program oraz lista uczestników Naukowego Zjazdu Przedstawicieli Czechosłowacji, Rumunii i Polski ws. ochrony przyrody oraz parków narodowych położonych na granicy państw, Kraków 13-14 XII 1929
AN PAN i PAU, PROP, 308

Na konferencji odbytej w grudniu 1929, również w Krakowie zebrani przedstawiciele świata naukowego, Czechosłowacji, Rumunii i Polski przyjęli ze szczególnym entuzjazmem wiadomość o definitywnym tworzeniu się pierwszego pogranicznego Parku Narodowego w Pieninach, gdzie Rząd Polski zakupił od spadkobierców śp. Drohojowskiego obszar Trzech Koron, wprowadzając tam gospodarkę ochronną na zasadach Parku Narodowego. Przez akt ten wysunęła się Polska na pierwszy plan w pracach nad ochroną przyrody wśród Państw Środkowej Europy.

Z pisma Walerego Goetla do Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 15 IV 1930
AN PAN i PAU, K III-36, 1/31

- Konferencja zwraca się z prośbą do Ministerstwa Rolnictwa w Pradze o poczynienie zarządzeń celem ścisłej ochrony lasów, należących z prawej strony przełomu Dunajca do Państwa, przez co cały Park Narodowy Pieniński, po obu stronach granicy państwowej będzie ostatecznie utworzony (wniosek nr 21 zgłoszony przez Karela Domina).

- Ponieważ droga nad Dunajcem w Przełomie Pienińskim od Czerwonego Klasztoru aż do ujścia potoku Leśniczego, biegnąca na terytorium należącym do czechosłowackich lasów państwowych, jest utrzymywana z dochodów eksploatacji lasów państwowych czechosłowackich w Pieninach, wskutek czego utworzenie rezerwatu zupełnego w tych lasach natrafia na przeszkody. Konferencja zwraca się do miarodajnych czynników czechosłowackich o upaństwowienie tej drogi (wniosek nr 23 zgłoszony przez K. Domina i W. Goetla).

- Konferencja zwraca się do miarodajnych czynników Czechosłowacji i Polski o utworzenie na wodach granicznych Dunajca w Przełomie Pienińskim całkowitego rezerwatu dla łososia i pstrąga, a to drogą wykupna na rzecz rządów obu Państw praw rybnych na tych obszarach Przełomu Pienińskiego, gdzie prawa te znajdują się dotychczas w rękach prywatnych (wniosek nr 25 zgłoszony przez W. Goetla i J. Komárka).

Wnioski dotyczące Pienin zgłoszone podczas naukowego zjazdu przedstawicieli Czechosłowacji, Rumunii i Polski w sprawach ochrony przyrody oraz parków narodowych położonych na granicy państw. Kraków, 13-14 XII 1929 r.

Fotografia zbiorowa uczestników Naukowego Zjazdu Przedstawicieli Czechosłowacji, Rumunii i Polski ws. ochrony przyrody oraz parków narodowych położonych na granicy państw, Kraków 13-14 XII 1929. Na fotografię m.in. Bronisław Romaniszyn, Radim Kettner, Walery Goetel, Władysław Szafer, Karel Domin
AN PAN i PAU, fot. nr 6058

Proklamacja

Gdy w Tatrach jesteśmy więc ciągle jeszcze na żmudnej drodze do Parku Narodowego, w innym czarownym zakątku Podbala, Pieninach, mamy nareszcie górski pograniczny Park Narodowy ostatecznie utworzony.

Piszę te słowa z najgłębszą radością, nie tylko dlatego, że jest to wydarzenie przełomowej natury, ale też i dlatego, że przez tę realizację zostaje uwolniona od innych prac ta olbrzymia ilość czasu i energii, którą pochłaniało tworzenie Parku Pienińskiego. Wszak historia tego Parku, to historia sześciu lat starań, zabiegów, zwalczania wyrastających wciąż trudności, częściowo zdało się niepokonalnych, nieskończonych konferencji, posiedzeń, wyjazdów, ukazywania Pienin zmieniającym się nieustannie miarodajnym dygnitarzom rządowym. (...)

Zwyciężyliśmy jednak. I zwycięstwo to niech będzie realnym, bo w ziemi tkwiącym, dowodem mocy, jaką może mieć wiara w ziszczenie umiłowanego celu i ów pogardzany przez sceptyków „naiwny” optymizm. (...)

W dniu 31 sierpnia 1930 r. Urządaliśmy w Szczawnicy uroczystość ogłoszenia Pienin Parkiem Narodowym.

W. Goetel *W walce o Parki Narodowe*
„Wierchy”, R. X, 1930, s. 143-145.

Zaproszenie na uroczystość ogłoszenia Pienin parkiem narodowym, 31 VIII 1930
AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Goście zmierzający na uroczystość ogłoszenia Pienin parkiem narodowym, 31 VIII 1930
AN PAN i PAU, fot. nr 31783

Otwarcie Parku Narodowego w Pieninach, Dom Zdrojowy w Szczawnicy, 31 VIII 1930
AN PAN i PAU, fot. nr 1859

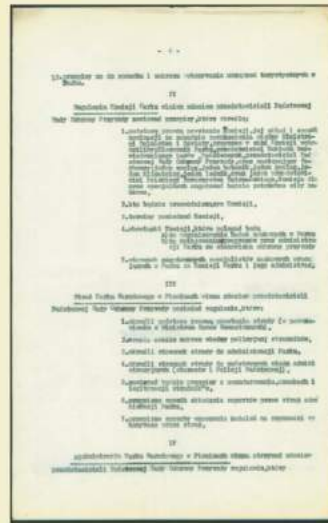
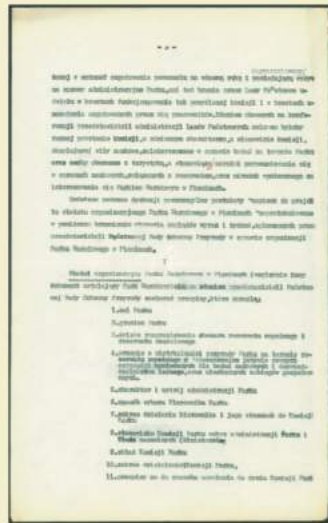
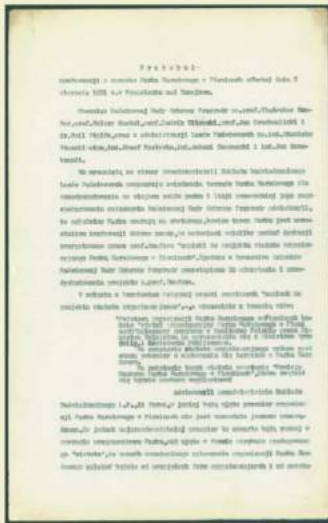
Podczas wycieczki w trakcie uroczystości ogłoszenia Pienin parkiem narodowym, nad brzegiem Dunajca koło Czerwonego Klasztoru, w środku Waleri Goetel, 31 VIII 1930
fot. ze zbiorów Piotra Chrzastowskiego

Podczas uroczystości ogłoszenia Pienin parkiem narodowym, Czorsztyn 31 VIII 1930, w środku siedzi Waleri Goetel
Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-G-2712-2

Cele i zasady

Wybrane strony z protokołu konferencji w sprawie Parku Narodowego w Pieninach z 3 VIII 1931 w Krościenku nad Dunajcem AN PAN i PAU, PROP, 60/1

W celu ułożenia zasad organizacji Parku Narodowego w Pieninach odbyliśmy w dniu 2 sierpnia 1931 r. Konferencję w Krościenku n. Dunajcem, przy uczestnictwie jako delegatów PROP prof. dr. W. Szafera, przewodniczącego Rady, profesorów dr. J. Grochmalickiego, dr. L. Sitowskiego i dr. W. Goetla, przedstawicieli Instytutu doświadczalnego Lasów Państwowych inż. J. Hausbranda i inż. J. Kostyrki, przedstawiciela Zarządu Głównego Pol. Tow. Tatr. Dr. E. Stofly i nadleśniczego lasów państwowych w Starym Sączu p. A. Czarneckiego. Po wyczerpującej dyskusji, jaka rozwinęła się nad przedstawionym przez prof. dr. W. Szafera projektem organizacji Parku Pienińskiego, przyjęto jednomyślnie cel i zasady, którym Park ma służyć; resztę projektów organizacyjnych ma rozpatrzyć Ministerstwo Rolnictwa. (...)

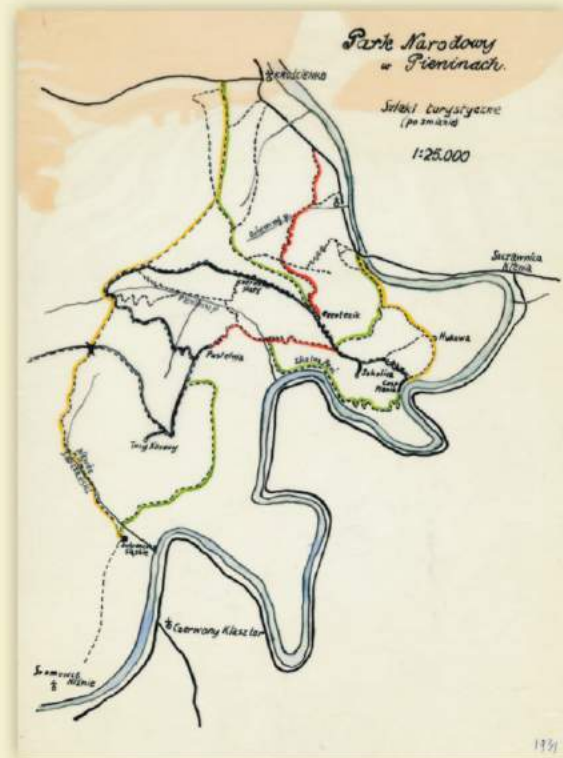
Na jeden z pierwszych planów organizacji Parku Pienińskiego wysuwają się kwestie jego fachowego kierownictwa i dozoru. Do kierownictwa Parku powinien być powołany leśnik o zamiłowaniu naukowych, mający pełne zrozumienie dla problemów ochrony przyrody i roli turystycznej Parku, zaś do dozorowania Parku odpowiednio wyszkolona straż parkowa. Straż ta, zdaniem naszym, powinna składać się z ludzi okolicznych i nosić miejscowy strój ludowy, tak przepięknie zharmonizowany z przyrodą Pienin.

W. Goetel Bój o Parki Narodowe „Wierchy”, R. IX, 1931, s. 18-19.

Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, które wykonuje gospodarke turystyczną w Pieninach, przystąpiło do opracowania projektów znaczenia szkiełek i utrzymywania urzędzeń turystycznych w Parku Narodowym Pienińskim.

W. Goetel Bój o Parki Narodowe „Wierchy”, R. IX, 1931, s. 18-19.

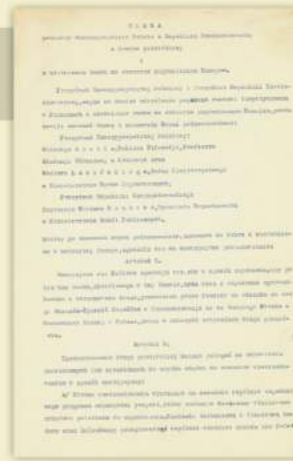
Wierchy Goetel

Mapa ze szlakami turystycznymi Parku Narodowego w Pieninach, 1931 AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Rokowania

Pierwsza strona umowy o drodze pienięskiej i ułatwieniu ruchu na obszarze pogranicznym Dunajca, Gdynia 24 IX 1931
AN PAN i PAU, K III-36, I/31

Uczestnicy rokowań nad umowami granicznymi polsko-czechosłowackimi (wrzesień 1931) na tarasie Urzędu Morskiego w Gdyni, stoją od lewej: Władysław Gieysztor – naczelnik wydziału handlowego Urzędu Morskiego, W. Żacirski – radca MSZ, Walery Goetel i Václav Roubík – pełnomocnicy Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czechosłowackiej, Bedřich Bobek – dyrektor departamentu ogólnego MSW w Pradze, inż. Józef Poznański – Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni
AN PAN i PAU, fot. nr 6154

Po kilkuletnich pracach przygotowawczych, zostały w Gdyni dnia 24-go września 1931 r. podpisane przez pełnomocnika czechosłowackiego inż. W. Roubika i polskiego prof. dr. W. Goetla dwie umowy, mające znaczenie turystyczne. Pierwsza z nich dotyczy ułatwień ruchu na obszarze pogranicznym Dunajca oraz t. zw. Drogi Pienińskiej, ciągnącej się w przelomie Dunajca od Czerwonego Klasztoru po brzegu czechosłowackim aż do Szczawnicy.

Umowa pienięska przewiduje w siedemnastu artykułach następujące najważniejsze postanowienia: droga pienięska będzie zrekonstruowana, a następnie utrzymywana na podstawie projektu, wypracowanego przez stronę czechosłowacką na zasadzie wspólnie przez oba państwa uzgodnionego programu. Koszty rekonstrukcji i utrzymania będzie opłacała strona polska w 75 procentach, strona czechosłowacka w 25 procentach. Na drodze pienięskiej będzie dozwolony tylko ruch pieszy, na rowerach, konno lub kołowy, z wyłączeniem ruchu samochodów i motocykli (z wyjątkiem samochodów urzędowych, jadących służbowo). Również niedozwolony będzie ruch łodzi motorowych w przelomie Dunajca. Ruch dorożek konnych oraz łodzi z turystami po Dunajcu i transport tych łodzi na pojazdach po drodze pienięskiej będzie się odbywał bez żadnych utrudnień i formalności, tylko na zasadzie przepustek granicznych, przewidzianych w umowie o małym ruchu granicznym, lub legitymacji turystycznych. Dla ruchu tego przewidziane są w czasie od 1 marca do 30 września okresy między godziną 6 rano a 9 wieczorem, a od 1 października do końca lutego między 7 rano a 7 wieczorem. Ułatwienia dla mieszkańców wsi Sromowce Niżne i Sromowce Wyżne polegają przede wszystkim na zezwoleniu na wybudowanie przez stronę polską dwóch mostów lub promów na Dunajcu: jednego naprzeciw gminy Sromowce Niżne, drugiego naprzeciw gminy Sromowce Wyżne. Z mostów tych i promów mogą korzystać mieszkańcy wymienionych wsi, jak również innych wsi okolicznych i to tak w kierunku Niedzicy, jak w kierunku Szczawnicy, przy czym przewóz tranzytowy towarów po tych drogach będzie zwolniony od opłat celnych i odbywać się będzie na zasadzie przepustek granicznych.

Walery Goetel
„Wierchy”, R. IX, 1931, s. 170-171

Droga Pienińska, AN PAN i PAU, fot. nr 31785, 31786

Utworzenie

Od ogłoszenia Pienin po stronie polskiej Parkiem Narodowym, co nastąpiło 31 sierpnia 1930 roku, upłynęły dwa lata mozolnej pracy, zanim przewyciężyło się wszystkie trudności do utworzenia rezerwatu także po drugiej, czeskosłowackiej stronie Dunajca. Po nieskończonej ilości interwencji, pism, wyjazdów do Pragi i konferencji, dobiliśmy wreszcie do końca. Nastąpiło to drogą zarządzenia Ministerstwa Rolnictwa, Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Pradze, wydanego po porozumieniu się z Ministerstwami Oświaty, Spraw Zagranicznych i Robót Publicznych, a zamieniającego lasy państwowe leśnictwa Červený Klášter (Czerwony Klasztor) w Pieninach na rezerwat zupełny. Rozporządzeniem tym cały obszar o 420 ha powierzchni na przestrzeni od Czerwonego Klasztoru aż do Potoku Leśnickiego po czeskosłowackiej stronie Dunajca został zamieniony na Park Narodowy. W ten sposób naprzeciw naszego rezerwatu, obejmującego ogółem ponad 720 ha, na przylegającym dokładnie do granicy państwowej terenie, powstał rezerwat czeskosłowacki. Bezcennej piękności Dunajca przez Pieniny wraz z otoczeniem został w całości ocalony dla ludzkości. Równocześnie został utworzony pierwszy w Europie Park Natury pograniczny o charakterze międzynarodowym.

W. Goetel *Akcja Górskich Parków Narodowych*
„Wierchy”, R. X, 1932, s. 139

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa
z dn. 23 maja 1932 r. o utworzeniu
Parku Narodowego w Pieninach

Uroczystość otwarcia Parku Narodowego w Pieninach,
siedzą w środku Walery Goetel i Władysław Szafer,
Smerdżonka 17 VII 1932
AN PAN i PAU, fot. nr 1858

Drewniana tablica informacyjna
w Parku Narodowym w Pieninach
AN PAN i PAU, fot. nr 31788

156. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Rolnictwa

z dnia 23 maja 1932 r.

o utworzeniu z rezerwatu w Pieninach jednostki organizacyjnej szczególnej pod nazwą „Park Narodowy w Pieninach”.

Na podstawie § 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o organizacji administracji lasów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 119, poz. 1079) w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 661) zarządzam co następuje:

§ 1.
Z obszaru lasów państwowych, położonych na terenie gmin Kroszcieńko, Szczawnica Niżna, Sromowce Niżne i Czorstyn, powiatu nowotarskiego, województwa krakowskiego, a stanowiących rezerwat, tworzy się jednostkę organizacyjną szczególną pod nazwą „Park Narodowy w Pieninach”, podległą administracyjnie Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie.

§ 2.
Do czasu wydania specjalnych przepisów i instrukcji służy się w zakresie czynności administracyjnych na terenie „Parku Narodowego w Pieninach” przepisy i instrukcje, wydane dla leśnictwa, z uwzględnieniem odrębnego charakteru tej jednostki.

§ 3.
Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Za Ministra Rolnictwa
(-) Wiktor Leśniewski,
Podsekretarz Stanu.

—oO—

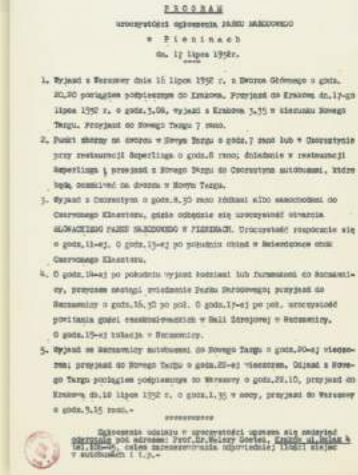
Utworzenie

Wobec tego stanu rzeczy prawdziwie triumfalny nastrój ogarnął uczestników uroczystości ogłoszenia rezerwatu po czeskosłowackiej stronie Pienin, którą praska generalna dyrekcja lasów państwowych urządziła w Czerwonym Klasztorze w niedzielę dnia 17 lipca 1932. Z obu państw ciągnęły na uroczystość liczne rzesze zaproszonych gości.

W. Goetel *Akcja Górskich Parków Narodowych „Wierchy”, R. XII, 1932, s. 14*

Jak zawsze, jak wszędzie, tak i tutaj, przedstawiciele obu narodów wygłaszali przemówienia uzgodnione przez rządy, ale obok tego padały zdania, które były uwielbieniem przyrody, jakby modlitwą stworzoną miłującym sercem. Mówcy zaznaczali, że utworzenie tego parku, to wielkie dzieło, którego pionierami w Europie są Polska i Czechosłowacja. Godzi się wspomnieć, że dzień 17 lipca był wielkim triumfem prof. Goetla, dniem jego radości i dumy. On to bowiem razem z Szaferem był inicjatorem, on to pracował wytrwale nad urzeczywistnieniem, nic też dziwnego, że uczestnicy czeskosłowaccy urządzili gorącą owację, wyrażając mu swoją wdzięczność. Po oficjalnym przyjęciu, nastąpiło zwiedzanie Pienin (...). W połowie drogi na terenie parku prof. Goetel udzielał fachowych wyjaśnień, dla niego bowiem Pieniny to archiwum geologiczne, gdzie przebogata przyroda złożyła swe pergaminy, świadectwa procesów i prac tysiącleciowych.

Jan Wiktor *Wielkie święto w Czerwonym Klasztorze „Ilustrowany Kurier Codzienny”, Nr 202, 23 lipca 1932.*

Program uroczystości ogłoszenia Parku Narodowego w Pieninach, 17 VII 1932 AN PAN i PAU, PROP 60/7

Artykuł w prasie na temat otwarcia pierwszego w Europie granicznego parku narodowego w Pieninach AN PAN i PAU, K III-36, II/64

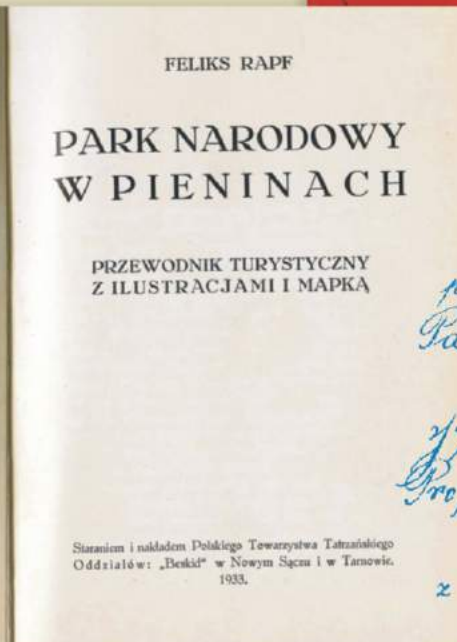
Artykuł na temat otwarcia Parku Narodowego w Pieninach w „Ilustrowanym Kurierze Codziennym”, Nr 198, 19 lipca 1932.

Walery Goetel przemawia na uroczystości otwarcia rezerwatu po czeskosłowackiej stronie Pienin, Czerwony Klasztor, 17 VII 1932 – ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-E-2495

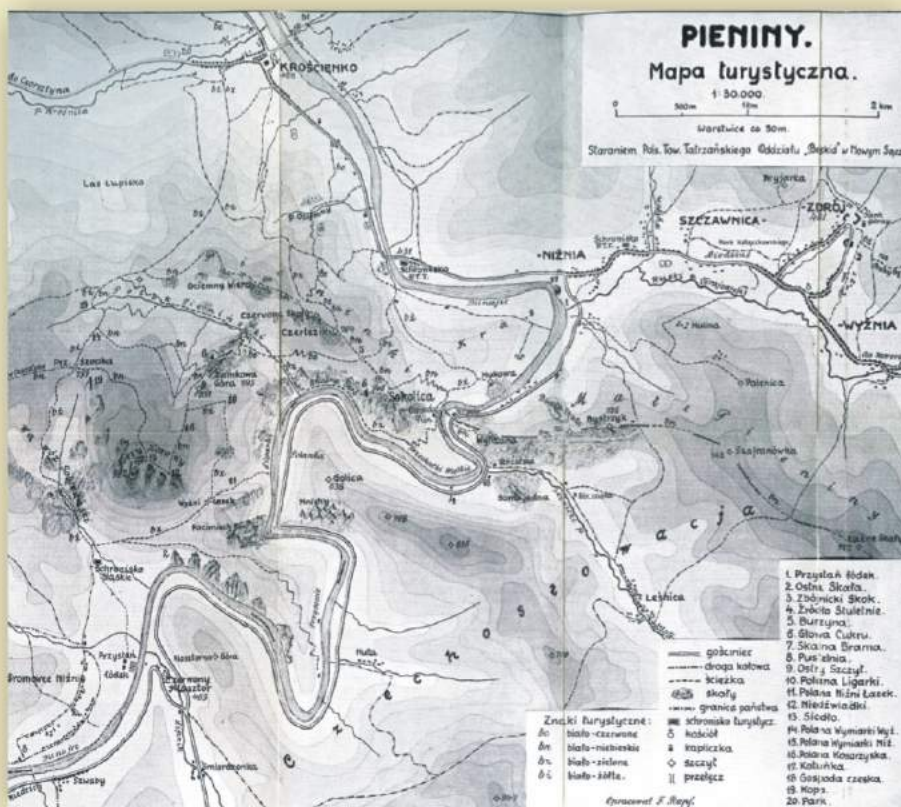
Publikacje

Pierwszą publikacją, ujmującą zagadnienie turystyczne pod hasłem Parku, stało się wydawnictwo zasłużonego przewodniczącego Oddziału nowosądeckiego P.T.T. prof. F. Rapfa. Przewodnik ten ładnie ilustrowany i starannie opracowany odda niewątpliwie dobre usługi turystom, zwiedzającym Park Narodowy.

W. Goetel *Park Narodowy Pieniński*
AN PAN i PAU, K III-36, I/1, s. 5

*Twórcy
pierwszego w Polsce
Parku Narodowego
w Pieninach
z Wilnożnemu Panu
Prof. Prowi Waleremu
Goetlowi
z wyrazami szczeni i powa-
żania
Feliks Rapf*

Okladka i strona tytułowa oraz mapa z pierwszego przewodnika po *Parku Narodowym w Pieninach*, autorstwa Feliksa Rapfa wraz z dedykacją dla Walerego Goetla, Nowy Sącz 1933. Mat. ze zbiorów rodzinnych Piotra Chrzastowskiego – wnuka Walerego Goetla

Na miejscu utworzono w Krościenku nad Dunajcem Kierownictwo Parku Narodowego w Pieninach, które urzęduje w osobnym budynku pod sprężystym i doświadczonym kierunkiem inż. T. Owczarzaka. Jako ogólny organ nadzorczy naukowy oraz dla współpracy z akcją czeskosłowacką Parku Pienińskiego została przez P. Ministra Rolnictwa w dniu 27 stycznia 1933 powołaną do życia Komisja Parku Narodowego Pienińskiego, w składzie:

b. wicemin. roln. W. Leśniewski - przewodniczący, członkowie:

prof. Akad. Gór. dr W. Goetel (dla geologii),

prof. Un. Jag. dr M. Siedlecki (dla zoologii),

prof. U. J. dr J. Smoleński (dla geografii i klimatologii),

prof. U. J. dr W. Szafer (dla botaniki i leśnictwa).

Prof. Szafer jest zarazem łącznikiem Komisji z Państwową Radą Ochrony Przyrody, zaś autor tych słów jest przedstawicielem w komisji Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Komisja Naukowa zebrała się na pierwsze swe posiedzenie w dniach 3 i 4 października 1933 w Krościenku n. D.

Oprócz członków Komisji wzięli udział w obradach:

dyr. inż. K. Szubert - kierownik Zakł. Dośw. Lasów Państw.,

inż. J. Hausbrandt,

inż. Kostyrko,

insp. Lewicki,

nadleśniczy inż. A. Czarnecki,

wiceprezes Zarządu Głównego P.T.T., dyr. T. Malicki,

prezes Oddziału Pienińskiego P. T. T. p. J. Masztalercz.

W. Goetel *Utworzenie pogranicznych parków narodowych* „Wierchy”, R. XI, 1933, s. 18

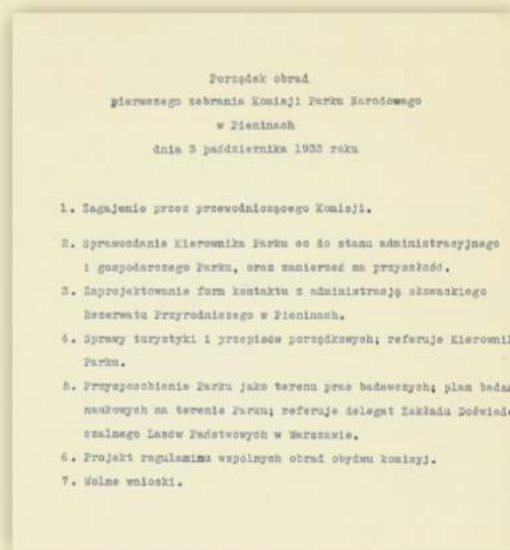

Wiktor Leśniewski

foto. w domenie publicznej

Pismo Seweryna Ludkiewicza - Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych powołujące prof. Walerego Goetla na Członka Komisji Parku Narodowego w Pieninach, Warszawa 26 I 1933
AN PAN i PAU, K III-36, II/61

Porządek obrad pierwszego zebrania Komisji Parku Narodowego w Pieninach, 3 X 1933
AN PAN i PAU, PROP, 60/1

Walery Goetel

AN PAN i PAU, fot. nr 6132

Michał Siedlecki

foto. w domenie publicznej

Jerzy Smoleński

AN PAN i PAU, fot. nr 14400

Władysław Szafer

AN PAN i PAU, fot. nr 6132

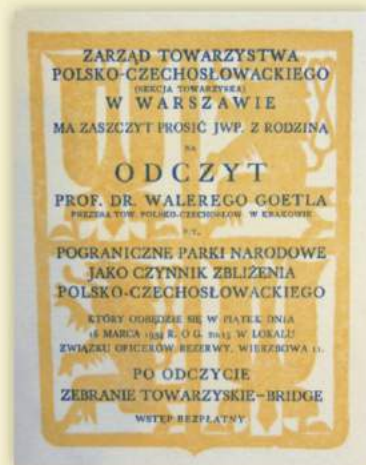
Współpraca

Po czechosłowackiej stronie Pienin ruszyła z miejsca praca Komisji Słowackiego Rezerwatu Przyrody. Zostaliśmy w drodze dyplomatycznej powiadomieni o utworzeniu tej Komisji, w której skład weszli ostatecznie: jako przewodniczący gen. Dyrektor lasów państwowych inż. K. Šiman, jako członkowie: rektor K. Domin (dla botaniki), prof. gimn. J. Roubal (dla zoologii), prof. gimn. J. Volko (dla geologii), inż. F. Kyntera (dla klimatologii, meteorologii i gleboznawstwa), oraz przedstawiciel referatu ochrony przyrody i zabytków Ministerstwa Oświaty R. Maximovič. Równocześnie z notyfikacją składu Komisji nawiązano rokowania co do współpracy obu Komisji pienińskich. (...) Na podstawie przygotowanego przez obie komisje obfitego materiału, odbędzie się w najbliższych miesiącach pierwsze wspólne posiedzenie obu komisji. Z tą chwilą rozpocznie się formalna i faktyczna współpraca polsko-czechosłowacka na polu pogranicznych Parków Narodowych i pełna realizacja naszych idei w tym dziale.

W. Goetel *Utworzenie pogranicznych parków narodowych „Wierchy”, R. XIII, 1933, s. 29*

Zaproszenie dla Władysława Szafera na uroczysty obiad z okazji pobytu w Krakowie członków Komisji Słowackiego Rezerwatu Przyrodniczego w Pieninach, 8 I 1934
AN PAN i PAU, PROP 60/1

Zaproszenie Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego w Warszawie na odczyt W. Goetla o politycznej roli pogranicznych parków narodowych
AN PAN i PAU, K III-36, I/81

Uczestnicy obrad komisji polsko-czechosłowackiej w sprawie Parku Narodowego w Pieninach, Kraków 8-9 I 1934
fot. ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-2713-4

Radim Kettner i Walery Goetel podczas Asocjacji Karpackiej Geologicznej w Tatrach, 1931, fot. ze zbiorów Piotra Chrzastowskiego

*Kochany Radimie,
Przesyłając w załączeniu dwa zaproszenia na uroczystość ogłoszenia Pienin Parkiem Narodowym, która odbędzie się w Szczawnicy dnia 31 sierpnia br., dla Ciebie i dla żony, zwracam się do Ciebie z serdeczną prośbą, abyście Państwo zechcieli uświetnić naszą uroczystość swym przyjazdem. (...) Sądzę, że tym bardziej wskazany byłby Twój przyjazd, że na zeszłorocznym Zjeździe Towarzystwa Geologicznego w Szczawnicy zapadła nasza wspólna uchwała o utworzeniu Pienińskiego Parku Narodowego i mielibyśmy teraz sposobność uchwałę tę przypomnieć, a kto wie czy nie uzyskać już definitywne przyrzeczenia od Dyr. Šimana, który jak mi to pisał ostatnio przed wyjazdem do Anglii, Domin, bardzo zainteresował się Pieninami. (s. 159-160).*

Zakopane, 22 VIII 1930

*Drogi Przyjacielu,
(...) otrzymałem ostatnio list od p. Dr. Bobka, w którym pisze mi, że konferował w sprawie Parku Narodowego w Pieninach z Generalnym Dyrektorem Lasów Państwowych Inż. Šimanem z wynikiem pozytywnym, także w związku z poleceniem wydanym przez Ministra Rolnictwa Bradaca, Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Pradze jest gotowa utworzyć z lasów państwowych nad Dunajcem koło Czerwonego Klasztoru Park Narodowy w sposób analogiczny, jak swój Park urządziła Republika Polska. Generalny Dyrektor Šiman wyraził życzenie, aby go odwiedzić w Pradze, celem poinformowania co do szczegółów naszego Parku Narodowego w Pieninach i odbycia konferencji w tej sprawie. (s. 176).*

Kraków, 2 XII 1931

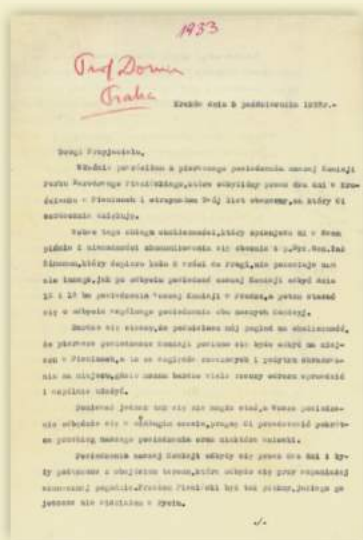
Fragmety listów Walerego Goetla do Radima Kettnera – czeskiego geologa, działacza na rzecz tworzenia pogranicznych parków narodowych, zob. *Korespondencja Walerego Goetla z Radimem Kettnerem*, oprac. J. Laskosz, J. Chodějovský, Praga 2019

Uczestnicy uroczystości otwarcia rezerwatu po czechosłowackiej stronie Pienin podczas spływu Przełomem Dunajca, od prawej (za polską flagą) Radim Kettner i Walery Goetel, 17 VII 1932
AN PAN i PAU, fot. nr 31787

Konferencja w sprawie pogranicznych parków narodowych, Kraków 1926, siedzą od lewej: Władysław Szafer, Walery Goetel, Karel Domin AN PAN i PAU, fot. nr 6132

Fragment listu Walerego Goetla do Karela Domina, Kraków 5 X 1933 AN PAN i PAU, K III-36, 1/10

Nasz wspólny diadem wspaniałego pasma gór karpaccich, z niebotycznymi szczytami Tatr i lasami pierwotnymi, zachęca wprost do najintensywniejszych dążeń ochroniarskich, a to z przyczyn kulturalnych, estetycznych i turystycznych. Ież cennych krajobrazów i pomników natury znajduje się po obu stronach państwowych granic, od Babiej Góry na zachodzie aż do najgłębszej doliny przy granicy rumuńskiej na wschodzie! Park Narodowy Pieniński jest pierwszym rezultatem wspólnych starań i tu znowu Polska szła przed Czechosłowacją i była dla niej przykładem oraz podniecią.

Drogi przyjacielu,
(...) proszę Cię bardzo o wiadomość o ile możliwości odwrotną, jak cała sprawa u Was wygląda i czy byłeś z Kettnerem u Min. Beneša, jak to w Pradze omówiliśmy. W razie gdyby to okazało się dla sprawy potrzebne, gotów jestem znowu przyjechać do Pragi, napisz mi tylko czy będzie to pożyteczne. Jest bowiem moim gorącym pragnieniem, abyśmy mogli z końcem maja tego roku zrobić w Pieninach uroczystość ogłoszenia Pienin pierwszym Parkiem Międzynarodowym w Europie.

Kraków 1 III 1932

(...) W załączeniu przesyłam Ci kopię projektu zasad organizacji oraz urzędzenia naszego Parku Narodowego w Pieninach, sporządzoną w języku czeskim, którą to kopię równocześnie przesyłam do Gen. Dyr. inż. Šimana, do inż. Roubika, Kolegi R. Kettnera, Dyr. Bobka i kons. Jenička. Do kopii tej dołączona jest mapka naszego Parku Narodowego Pienińskiego.

Kraków 17 III 1932

Bardzo się cieszę, że ostatecznie dojdzie do wspólnego posiedzenia Komisji i w ten sposób do formalnego i rzeczywistego zaczęcia współpracy naszej w pierwszym pogranicznym Parku Narodowym.

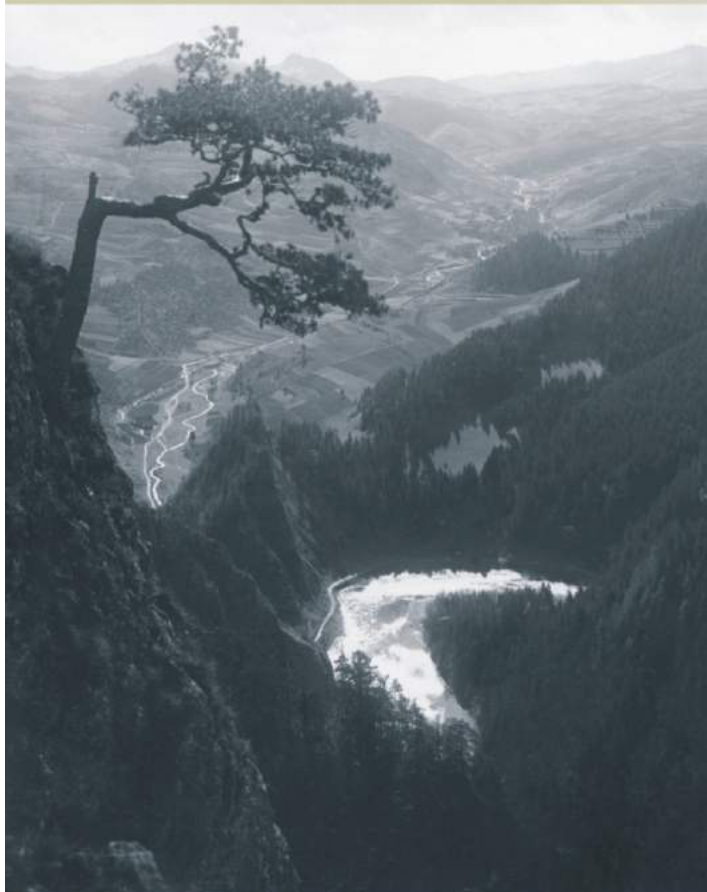
Kraków 23 IX 1933

Walery Goetel

Fragmenty listów Walerego Goetla do Karela Domina – czeskiego botanika, działającego na rzecz tworzenia pogranicznych parków narodowych. Korespondencja uczonych znajduje się w Archiwum Muzeum Narodowego w Pradze (Archiv Národního muzea), fond Karela Domina

K. Domin, *Ochrona przyrody ze stanowiska biologa*. Przemówienie i odczyt, wygłoszone w Auli Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 9 I 1934 roku, Państwowa Rada Ochrony Przyrody nr 39, Kraków 1934, s. 9.

Pieniny

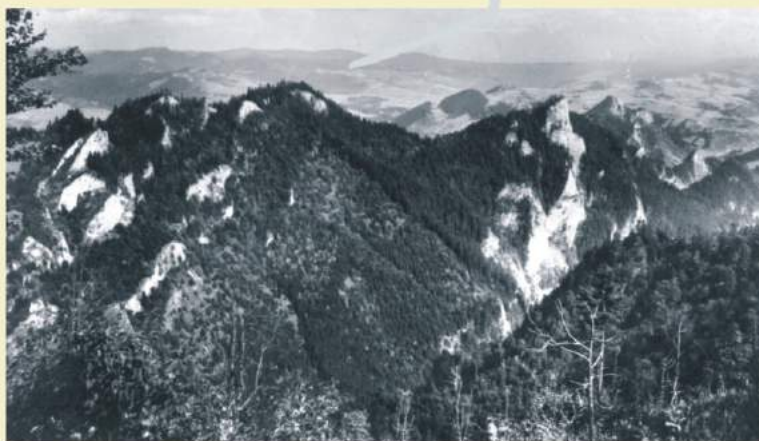

Przełom Dunajca widziany ze szczytu Sokolicy,
lata 20. XX w.
AN PAN i PAU, fot. nr 31789

Pieniny są, obok Tatr, najczarowniejszym zakątkiem Polski a największe piękno tego zakątka tworzy przełom Dunajca przez Pieniny. Wstęga przejrzystej, miodrej wody Dunajca, przerywająca w wielu zakolach białe szczyty Pienin, z których spływają do rzeki zielone lasy i łąki jest też główną wartością krajobrazu i atrakcją turystyczną regionu. Od wody Dunajca, skaczącej po głazach skalnego łóżyska zależy istota Pienin. Woda ta jest niezbędną częścią składową całej przyrody Pienin. Bez wody tej, zachowanej w naturalnym stanie, nie może istnieć charakterystyczny dla Pienin mikroklimat, a z nim jedyne w swoim rodzaju kwiaty i krzewy, wśród których przechowały się do dzisiejszych czasów rośliny tzw. endemiczne, żyjące tylko na tym obszarze, jak piękny złocien Zawadzkiego, rzadki jałowiec Sawina i inne. Od tego samego mikroklimatu i warunków przyrodniczych całości Pienin wraz z ich wodami zależne jest życie osobliwych zwierząt pieniąskich, a w szczególności ptaków jak drozda skalnego i puchacza, pomurnika oraz owadów z przepysznym motylem Niepylak Apollo na czele. W tym mikroklimacie rozkwitają na wiosnę kobierce niezrównanych w swej bujności kwiatnych łąk pieniąskich. Z wodami Dunajca związana jest krasa przełomu pieniąskiego, tego geologicznego fenomenu przyrody polskiej i światowej.

W. Goetel *Walka o Pieniny*
„Wierchy”, R. XXV, 1956, s. 26

Walery Goetel

Dolina Pienińskiego Potoku i Pieninki z Sokolicą, lata 20. XX wieku
AN PAN i PAU, fot. nr 31791

Niepylak apollo
AN PAN i PAU, fot. nr 30510

Uczestnicy Asocjacji Słowiańskich Towarzystw Turystycznych podczas spływu Przełomem Dunajca Czerwony Klasztor, wrzesień 1927
fot. ze zbiorów Piotra Chrzastowskiego

W turystyce pienięskiej od samego początku odgrywał doniosłą rolę spływ łodziami przez przełom pienięski. Spływ ten, dokonywany na ujmujących swym prymitywem łódeczkach „złóbcokach”, wydrążonych z jednego pnia drzewa, prowadzonych przez dzielnych górali pienięskich w ich ślicznych strojach ludowych zharmonizowanych barwą i bogactwem ornamentyki z bujną przyrodą przełomu Dunajca, stał się jedną z największych osobliwości turystycznych nie tylko polskich, ale i światowych.

W. Goetel *Walka o Pieniny*
„Wierchy”, R. XXV, 1956, s. 26

Flisak pienięski
fot. ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-S-3715

Flisacy pienięscy, sierpień 1936, AN PAN i PAU, fot. nr 31790

Jubileusze

Uczestnicy 70-lecia
Pienińskiego Parku Narodowego,
Czerwony Klasztor, 19 VI 2002
fot. W. Machała

Uczestnicy 70-lecia
Pienińskiego Parku Narodowego,
Czerwony Klasztor
19 VI 2002
fot. W. Machała

70-lecie Pienińskiego Parku Narodowego,
podpisanie umowy o współpracy w ochronie przyrody Pienin,
Czerwony Klasztor, 19 VI 2002
fot. W. Machała

POTWIERDZENIE MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY W OCHRONIE PRZYRODY PIENIN

Z okazji

- 70. rocznicy utworzenia publicznego Parku Narodowego w Pieninach
- 70. rocznicy utworzenia „Słowackiego Rezerwału Przyrody w Pieninach”
- 70. rocznicy proklamowania pierwszego w Europie „Pogranicznego Parku Narodowego”
- 35. rocznicy utworzenia słowackiego „Pienińskiego Parku Narodowego”

przeobrazić jedn. polskiej i słowackiej części
pogranicznego obszaru chronionego w Pieninach

uroczyście wyrażają wolę

dalejzego rozwijania dwustronnej współpracy w ochronie unikalnej
i dla społeczności lokalnej i dziedziczy przyrody Pienin
w celu zachowania jej bogactwa dla dzisiejszych i przyszłych pokoleń.

Czerwony Klasztor, 19 czerwca 2002 r.

Krajowy Zarząd Parków Narodowych

Śluzowa ochrana przyrody Słowackiej republiki

[Signature]
mgr inż. Arkadiusz Nogański

[Signature]
JINDR. Martin Kováčik

Pieniński Park Narodowy

Pieniński národný park

[Signature]
mgr inż. Michał Sokolowski

[Signature]
mgr inż. Stefan Darinka

Porozumienie o międzynarodowej współpracy
w ochronie przyrody Pienin podpisane przez
przedstawicieli polskiej i słowackiej części
pogranicznego obszaru chronionego w Pieninach,
Czerwony Klasztor 19 VI 2002